

lokalhistorie

På «skattejakt» i Sjøfa

Sjøfarten har lange tradisjoner i Sandefjord og Sandar, og dette ga grunnlag for Sandefjord Sjøfartsmuseum. I dag er sjøfartsmuseet en saga blott. Samlingene forvaltes av Sandefjordmuseene.

Elsabeth Holmsen

Skipsreder Lars Christensen startet tidlig med å samle sjøfartshistoriske gjenstander av stor skipsfarts- og kulturhistorisk interesse. Samlingen av skutebilder og skipsmodeller vokste gradvis og ble tilslutt en verdifull kulturhistorisk samling. Blant de første innkjøp museet foretok etter utvidelsen i 1966, var gjenstander som hadde tilhørt en kaptein og reder med tilknytning til Sandefjord og Vestfold. Gjenstandene som i det følgende blir beskrevet er alle knyttet til kaptein og reder Ole Jensen Holtekjær, f.1805 fra Tjøme.

«Ida Mathilde af Sandefjord»

Skutemaleri eller skuteportrett, er en avbildning av et fartøy som en gang har eksistert. For å gi mest mulig informasjon var det viktig at portrettet var så likt det originale fartøyet som mulig. Skipsportrettmalerens kunder var oftest skipsførere, kapteiner eller redere. I denne type skuteportretter finner vi informasjon om fartøyet og som regel navn på hjemsted og skipsfører, samt året det ble malt.

Dette skuteportrettets motiv viser seilskipet «Ida Mathilda af Sandefjord». Bildet er en akvarell og rammet inn i mahogniramme. På baksiden er det skrevet «Ida Mathilda af Sandefjord Tilhørende O. Jensen og J. Reinert 1837». Akvarellmaleriet er et av de eldste og fineste skutemalerier fra distriktet. Signaturen D. A. Teupken viser at det er malt av en kjent nederlandsk maritim maler.

Skuteportrettene er alltid fordelaktig gjengitt. Vi ser ikke avbildninger av en skute med lappede seil, slitt maling, etc. Kjente elementer som går igjen i et skutemaleri er naturligvis skuten selv, hav, himmel og staffasje. Skutemalerier som er malt før 1850 er vanligvis akvareller og gouache, og de var ofte satt i glass og ramme. Akvareller krevde ikke så dyrt materiale, og de var raskere å produsere enn oljemalerier.

I 1837 tilhørte fartøyet «Ida Mathilda af Sandefjord» skipsrederne Ole Jensen Holtekjær og Henrik Jeremiassen Reinert. Reinert var fra Sandefjord og Holtekjær som nevnt fra Tjøme. Skipet ble ombygget i Sandar samme år som det ble portrettert.

Kaptein og reder Ole Jensen Holtekjær er også avbildet på et portrett i Sjøfartsmuseets samling. Dette enkle, nøkterne og sirlig utførte mannportrettet i ramme, viser kapteinen i profil. På baksiden av portrettet er det skrevet «Capt. & Reder Ole Jensen Holtekjær, Tjøme.»

En brudekjole i blå silke

Ole Jensen Holtekjær, den tidligere eier av skutemaleriet «Ida Mathilde» og

mannsportrettet av seg selv, tok også vare på sin kones brudekjole. Han ble gift med Henriette Marie Paulsen fra Ormelet i 1859.

Brudekjolen er mellomblå og i lett silke. Det er en praktfull kjole i Biedermeier-stil og helt ulik det vi i dag forbinder med brudekjoler. Kjolen er todelt, med innvevde blomstermotiver og påsydde kniplinger langs krave, bærestykke og mansjetter. Overdelen har et spisst bærestykke med blonder med hemper i ryggen for lukking. Brudekjolens historie følger motehistorien. For 150 år siden brukte man ofte sterke farger i brudekjoler.

Hvite kjoler ble brukt fra slutten av 1700-tallet og ble mote farge rundt 1800. Mørke brudekjoler ble vanlig her

hjemme rundt 1850, som et alternativ til hvitt. Enkelte steder holdt skikken med sort kjole seg til rundt 1940.

Fløtemugge i gave

I perioden 1825-1920 emigrerte mange hundre tusen nordmenn til Nord-Amerika. Mange slet hardt under overfarten, da komforten ofte var dårlig. Vann var rasjonert, og det var lite mat om bord. Det er blitt fortalt at norske emigranter overlevde siste del av reisen takket være medbragt fiskesnøre. Kildene vitner om stor fattigdom.

Ikke alle skipsførere tok hensyn til emigrantene, men det fantes unntak.

Tønsbergskipet «Victor» gikk i rute mellom Trondheim og Quebec i Canada med emigranter.

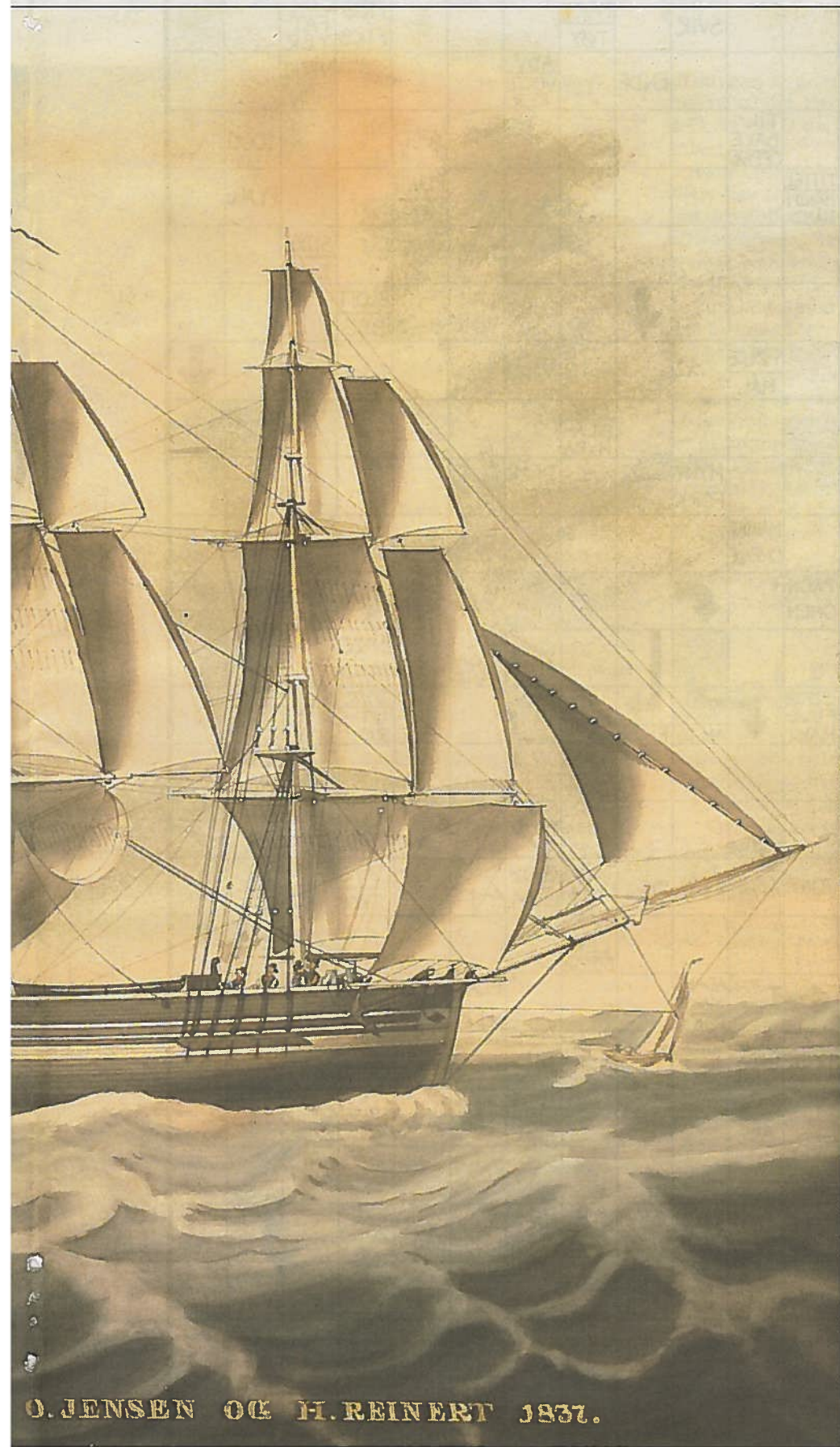
Skipperen på «Victor» var vår mann fra portrettet, Ole Jensen Holtekjær. I passasjerlisten har han selv notert, «Skipet Victor seilte fra Trondheim kl. 8 ½ aften den 25. april 1866 bestemt til Quebec med passasjerer og kom til Søs kl. 9 ¾ aftenen den 26. S.M.»

Det var 329 mennesker om bord i «Victor». Ole Jensen Holtekjær var trolig en av skipperne som brydde seg om emigrantene. Som takk for hjelpen overrakte de han en fløtemugge i sølv, hvor det var inngravert under tuten, «Erindring til O. Jensen af emigranter fra Størdalen. Quibeck d. 11/6. - 66.» Alle hadde bidratt til gaven. En gullsmid i Canada graverte inn erindringen.

Kannen er et stykke engelsk sølvs-

tsmuseumets samlinger

Fartøypportrett av barken "Ida Mathilda af Sandefjord" tilhørende Ole Jensen Holtekjær og K. Reinert 1837.
FOTO: MEKONNEN WOLDAY

Mannsportrett «Captein & Reder Ole Jensen Holtekjær, Tjørmøe».
FOTO: MEKONNEN WOLDAY

Sølv mugge gitt i gave til Kaptein Ole Jensen Holtekjær, fra emigranter om bord i «Victor», 1866.
FOTO: MEKONNEN WOLDAY

Brudekjole fra 1859, tilhørt Henriette Marie Paulsen, gift med kaptein Ole Jensen Holtekjær.
FOTO: MEKONNEN WOLDAY

medkunst, og de graverte stemplene i bunnen forteller om kannens opphav. Løven symboliserer det engelske tegnet for Sterling sølv. De tre tårnene viser til «Edinburgh office». D står for årsangivelsen 1860. JW & JW kan være sølvsmedenes navn.

Motivene på hver side av kannen kan tolkes som symbolske avbildninger av «det forjettede land» og viser pastoral idyll. Det ene motivet viser et dyrket landskap omgitt av trær, hvor en kvinne går mot et hus. I høyre hånd følger et lite barn. På hodet bærer hun en kurv med grønnsaker. Den andre siden viser et

flatt, vakkert landskap med store løvtrær og kyr.

Maritime samlinger på digitalt museum

Dette lille utvalget er noen få av mange gjenstander som tilhører samlingen ved det tidligere Sandefjord Sjøfartsmuseum. Sjøfart er fremdeles et aktuelt tema og et viktig satsningsområde for museene. Skipshåndverk, skipstømmerverktøy, skipsmodeller, gallionsfigurer etc. er historiske kilder og forteller om materialet og bearbeidningen av materialet. Gjenstander og kulturhistoriske samlinger har en helt annen verdi enn den økonomisk mål-

bare verdi. Den kulturhistoriske verdien er sammensatt, og det viktigste er den historiske konteksten.

Det tidligere Sandefjord Sjøfartsmuseums samlinger er registrert og magasinert, og det utarbeides kataloger over samlingene. Digitalt museum er et nettsted som åpner for nye muligheter til å søke etter informasjon om gjenstander. <http://digitaltmuseum.no/>. Det blir forhåpentligvis muligheter til å lage nye utstillinger i andre lokaler. Gjenstandene kan vises frem i en ny sammenheng og være til inspirasjon og glede for de kommende generasjoner.

Kilder:

Andersen, Ellen:
Brudekjolen.
Berggreen, Brit:
Identifisering av fartøypotretter.
Bucholz, Karsten:
World Register of Ship Portraits 1780-1930.
Kjelberg, Anne:
Norske bryllupsmøter gjennom 400 år.
Sandefjord bymuseums årbok 1966.
Tollnes, Roar:
Byvandring i Sandefjord.
www.fineartemporium.com
Emigrantregistre

VESTFOLD
MUSEENE